

„Transparency International“ Lietuvos skyrius teikia pasiūlymus Korupcijos prevencijos įstatymo (naujos redakcijos) projektui ir kartu teikiamiems susijusiems įstatymų projektams

2020 m. birželio 18 d.

Mūsų pasiūlymai grindžiami požiūriu, kad Korupcijos prevencijos įstatymo (naujos redakcijos) projekte (toliau – Projektas) numatyti viešojo ir privataus sektorių subjektai, jiems įgyvendinant antikorupcinę politiką, būtų skatinami:

- įtraukti savo bendruomenės ar įstaigos atstovus į antikorupcinių prioritetų nustatymą, priemonių juos įgyvendinti pasirinkimą, kūrimą bei įgyvendinimą;
- siekti konkrečių, pamatuojamų ir įgyvendinamų rezultatų;
- tai daryti pirminių duomenų ir reprezentatyvių kiekybinių tyrimų pagalba, o savo antikorupcinės veiklos rezultatus skelbti atvirų duomenų formatu.

Manome, kad laikantis tokio požiūrio, būtų sumažinta galimybė korupcijos prevencijos priemonės vykdyti formaliai, nesukuriant konkrečios pridėtinės vertės.

Siūlymuose taip pat skiriame daug dėmesio Projekte numatytų priemonių sistemos nuoseklumui ir aiškumui, taip pat ar siūlomos sąvokos išsamiai atspindi apibrėžiamus reiškinius, kaip jos dera tarpusavyje ir su kituose teisės aktuose vartojamomis sąvokomis.

- Siūlome patikslinti korupcijos apibrėžimą bei korupcinių nusikalstamų veikų sąrašą.

Projekto 2 straipsnio 2 dalyje pateikiamas naujas korupcijos apibrėžimas, kad tai – piktnaudžiavimas įgaliojimais siekiant naudoti sau ar kitam asmeniui viešajame ar privačiame sektoriuje. Šis apibrėžimas savo turiniu siauresnis, nei tas, kuris pateikiamas galiojančiame Korupcijos prevencijos įstatyme (toliau – KPI). Jis neapima atvejų, kai *įgaliojimų neturintis* asmuo užsiima „aktyvia korupcija“, t. y. tariasi ar duoda kyšį (papirkinėja). Jis taip pat neapima veikų, kurios nėra „piktnaudžiavimas“ įgaliojimais, kaip antai – aplaidus pareigų atlikimas ar jų neatlikimas, jei tai daroma dėl neatsargumo. Tačiau to paties straipsnio 4 dalyje įvardijamų korupcinio pobūdžio nusikalstamų veikų sąrašą yra įtrauktas tiek papirkimas, tiek tarnybinių pareigų neatlikimas. Matome, kad bendrasis korupcijos apibrėžimas nevisiškai dera su pateikiama korupcinių nusikalstamų veikų samprata.

Šio straipsnio 4 dalies 3 punkte matome dubliavimąsi su 1 punktu. Trečiajame punkte išskiriamos tokios nusikalstamos veikos, kuriomis siekiama ar reikalaujama kyšio, papirkimo. Tačiau šios veikos jau patenka į šio straipsnio 1 dalyje paminėtų veikų turinį, kadangi, kaip žinia, pavyzdžiui, pagal BK 225 straipsnį kyšininkavimu laikomas ir pažadas ar susitarimas priimti kyšį arba reikalavimas ar provokavimas duoti kyšį.

Teisės technikos požiūriu abejojame, ar tikslinga tą patį reiškinį (korupciją) apibrėžti dviejuose skirtinguose įstatymuose - tiek KPI, tiek Specialiųjų tyrimų tarnybos įstatyme (toliau – STTI). Toks besidubliuojantis reguliavimas nėra įprastas ir jis kelia tam tikrų neaiškumų, kuriuo įstatymu reiktų vadovautis, jei ateityje atsirastų skirtumų tarp šiuose įstatymuose numatytų korupcijos apibrėžimų. O jei laikomasi koncepcijos, kad KPI ir STTI yra organiškai susiję įstatymai, siūlome apsvastyti nuorodos naudojimą viename iš šių įstatymų (pvz., STTI numatant, kad korupcija šiame įstatyme suprantama taip, kaip ji apibrėžta KPI).

- Siūlome atsisakyti Projekto 11 straipsnyje numatytos priemonės *Korupcijos pasireiškimo tikimybės nustatymas* arba susiaurinti jos taikymą ir numatyti, jog šią priemonę turėtų periodiškai įgyvendinti tik už visos tam tikros srities viešosios politikos formavimą atsakinga viešojo sektoriaus institucija. Tai pat siūlome sukongretinti šios priemonės taikymo aplinkybes bei užtikrinti, jog ši priemonė nesidubliuotų su kitais, pavyzdžiui, Specialiųjų tyrimų tarnybos atliekamais antikorpuciniais tyrimais bei atsparumo korupcijai vertinimais.

- Siūlome sujungti arba geriau pagrįsti Projekto 12 ir 13 straipsniuose numatytų priemonių *Korupcijos rizikos valdymo vertinimas* ir *Atsparumo korupcijai lygio nustatymas tikslingumą*. Šiuo metu nėra aišku, kuo skiriasi šioms priemonėms keliami antikorpuciniai tikslai.

- Siūlome plačiau apibrėžti viešojo sektoriaus subjekto antikorpucinę politiką, kuri šiuo metu Projekto 15 straipsnyje yra apibrėžta kaip viena iš antikorpucinių priemonių. Manome, kad viešojo subjekto antikorpucinė politika turėtų būti suprantama kaip bendra įmonės antikorpucinės veiklos kryptis, apimanti visas joje vykdomas antikorpucines priemones, taip pat apimanti tokios veiklos gaires ir prioritetus. Siūlome šiai „skėtinei“ sąvokai (ir jos įgyvendinimo gairėms) įstatyme skirti vieną iš pirmųjų straipsnių. Kartu siūlome įvardinti ir bendrąsias viešojo subjekto antikorpucinės politikos gaires, kurios galiotų ir įgyvendinant visas antikorpucines priemones: visų įstaigos darbuotojų įtraukimas formuojant antikorpucinę politiką ir ją taikant, reguliarus įstaigos darbuotojų ir partnerių, klientų informavimas apie jos taikymą, politikos įgyvendinimas siekiant konkrečių, pamatuojamų ir realių rezultatų; aiškus antikorpucinių tikslų įvardijimas ir prioritetizavimas; atskaitomybė pagal kiekybiniais duomenimis išreiškiamus ir palyginamus rodiklius; duomenų apie antikorpucines veiklas teikimas ir atvirų duomenų formatu; tikslinis finansavimas – įstaiga (arba tam tikro dydžio įstaiga) kasmet turi skirti tam tikrą procentą nuo savo įstaigos biudžeto antikorpucinės politikos įgyvendinimui.

- Siūlome apsvastyti galimybę pervadinti vieną iš Projekto savo turiniu labai artimų 13 ir 16 straipsniuose numatytų priemonių *Atsparumo korupcijai lygio nustatymas* ir *Kompleksinė atsparumo korupcijai analizė*, ir jas sujungti arba geriau pagrįsti jų tikslingumą.

- Siūlome Projekto 18 straipsnyje numatyti daugiau laisvės ir atsakomybės pavieniams viešojo sektoriaus subjektams. Pavyzdžiui, mokyklos ir aukštojo mokslo įstaigos galėtų savarankiškai rinktis tinkamas antikorupcinio sąmoningumo didinimo priemones ar iniciatyvas. Taikant šias priemones, turėtų galioti bendrosios antikorupcinės politikos gairės – šie subjektai turėtų įtraukti savo bendruomenės narius į šių priemonių kūrimą, periodiškai informuoti visuomenę ir savo bendruomenės narius apie daromą pažangą arba jos stoką bei skirti tam tikrą savo biudžeto dalį antikorupcinio sąmoningumo didinimo iniciatyvoms.

Taip pat siūlome numatyti vieną instituciją arba iš kelių institucijų deleguotų atstovų sudarytą darinį (pavyzdžiui, STT, ŠMM, NVO, mokyklų / aukštųjų mokyklų jaunimo atstovų), atsakingą už tokių iniciatyvų rezultatų vertinimą, rekomendacinių gairių pateikimą, skatinimo priemonių inicijavimą.

- Siūlome į Projektą įtraukti atskirą straipsnį, numatantį „Gerųjų antikorupcinių iniciatyvų“ programos steigimą. Šios programos tikslas – skatinti gerųjų antikorupcinių ir skaidrumo pavyzdžių atsiradimą ir antikorupcinio sąmoningumo didinimą, kviečiant visus viešojo sektoriaus subjektus teikti paraiškas konkrečioms antikorupcinėms iniciatyvoms įgyvendinti. Siūlome programos administravimą priskirti STT atsakomybės sričiai, o į jos valdymą ir projektų atrankos procedūras įtraukti įvairių institucinių partnerių, visuomenės atstovus.

- Siūlome Projekto 14 straipsnyje numatyti, kokio dydžio viešojo sektoriaus subjektai privalo sukurti savo Etikos ir elgesio kodeksus.

Taip pat siūlome konkrečiai nurodyti, jog kodeksas turėtų aprašyti, nagrinėti ir su korupcija susijusias rizikas, ir įstaigų atstovų reagavimą į jas.

- Siūlome patikslinti sąvoką „savarankiška įstaiga“. Projekto 2 straipsnio 11 dalyje „savarankiška įstaiga“ apibrėžiama labai plačiai, t. y. ir kaip „kita įstaiga, kuri nėra pavaldi jokiai kitai įstaigai ar institucijai ir (ar) nėra priskirta kitos įstaigos ar institucijos valdymo sričiai“. Atkreipiame Jūsų dėmesį, jog gali susidaryti išpūdis, kad į tokį apibrėžimą patenka nevyriausybinės organizacijos, nors pagal kontekstą taip būti neturėtų. Siūlytume pašalinti šį neaiškumą į apibrėžimą įterpiant „kita valstybės ar savivaldybės įstaiga, kuri nėra pavaldi...“.

- Siūlome Projekto 3 straipsnyje patikslinti korupcijos prevencijos priemonėmis saugotinių vertybių ir visuomeninių santykių sričių eiliškumą. Siūlytume ekonomiką pateikiamame vertybių sąrašė nurodyti po nacionalinio saugumo.

- Siūlome atsisakyti nuostatos, kuria reguliuojami kriminalinės žvalgybos vykdymo pagrindai (KPI 6 straipsnio 12 dalyje įtvirtinamas draudimas vykdyti tokią veiklą). Kriminalinės žvalgybos tyrimo pagrindus ir tikslus reguliuoja Kriminalinės žvalgybos įstatymas, jis numato baigtinį sąrašą pagrindų, kuriais remiantis galima vykdyti žvalgybinį

tyrimą. Tad KPI nuostata, nurodanti, kada negalima vykdyti kriminalinės žvalgybos, mūsų manymu, yra perteklinė.

- Siūlome porą kalbinių patobulinimų.

Projekto 8 straipsnio 1 dalies formuluotė „numatoma reguliuoti visuomeninius santykius, kuriais gali būti daromas poveikis korupcijos mastui“ keistina. Manytume, visuomeniniais santykiais nėra daromas poveikis, poveikį gali daryti tik tam tikros priemonės. Galbūt turėta omenyje „visuomeniniai santykiai, kuriuose esama padidintos korupcijos rizikos“ ar „kuriuose gali susidaryti padidinta korupcijos rizika“, ar panašiai. 10 straipsnio 1 dalyje siūlome supaprastinti formuluotę „gavo duomenų, leidžiančių pagrįstai manyti, kad buvo padaryta ši veika, arba pats stebėjo ar kitaip fiksavo šios veikos padarymą“, nes stebėjimas ar fiksavimas taip pat yra duomenų gavimo būdai, tad frazės pabaiga yra perteklinė.

- Siūlome LR vietos savivaldos įstatyme vietoje dviejų atskirų Antikorupcijos ir Etikos komisijų numatyti vieną Skaidrumo komisiją, kurios funkcijos apimtų svarbiausias iki šiol buvusių Antikorupcijos ir Etikos komisijų funkcijas.